

שי"ה זרעים

רשכבה"ג רבינו מרן שה"ת זצוק"ל

הקדים מעשר לתרומה ונשאל והפריש כדן אם יכול להתודות

הקדים מעשר לתרומה ונשאל על הפרשתו וחזר והפריש כדן, האם יכול להתודות ויודי מעשרות מאחר שהפרשתו הראשונה נעקרה, או דלמא כיון שבאותה שעה שהקדים היה לו חטא תו לא מצי להתודות.

ת. אין ראוי¹

הפריש תרו"מ בלא ברכה אם ראוי שישאל בכדי שיוכל להתודות מי שהפריש תרו"מ בלא ברכה האם ראוי שישאל על הפרשתו בכדי שיוכל להתודות, דהא מבואר בגמ' ברכות מ' ב' דכששכח לברך שוב אינו מתודה, וכ"ה ברמב"ם פ"א מהל' מעשר שני הל' ט"ו.

ת. צ"ע אם אפשר לישאל בשביל הודיו²

נערך ע"י הגאון רבי יואל מקלב שליט"א

המשך בעמוד הבא

1. עי' מנחת חינוך מצוה ע"ב סק"ד וז"ל ובהקדים שעבר על ל"ת, מ"מ אם שואל לחכם על ההפרשה, ממילא הדרא לטבלא ולא עבר, וזה פשוט, א"כ ככה"ג דעבר מצוה לאיתשולי כדי שלא יעבור על עשה ול"ת עכ"ד, וכ"כ בחזו"א דמאי סי' י"ד סקכ"א וז"ל נראה מהקדים מאוחרת באיסור מצוה לאיתשולי [וכדן נשאלין על התרומה ועל המעשרות, וכמש"כ הרמב"ם פ"ד מהל' תרומות הל' י"ז] ויתוקן האיסור עכ"ל, ומבואר בזה דע"י שנשאל, מאחר הדרא לטבלא מהני דתו לא עבר ונתקן האיסור, והובא זה בדרך אמונה פ"ג מהל' תרומות ס"ק ר"ו ובעצה"ל שם ס"ק שצ"ט, וכפי הנראה ס"ל לרבינו זצ"ל דמ"מ אין ראוי שיתודה, כיון שבשעתו כשהקדים נעשה מעשה של איסור על ידו, ועי' שו"ת מורשת משה [להגר"מ קליעוס זצ"ל בעמח"ס תורת הארץ] סי' מ"ט שכ' דלכא' פשוט שאם חזר ושאל אינו עובר כלל, דהוי כלא הפריש, וכמו שמועיל שאלה בניזר ובשבועה ובשחטי חוץ, ותמה שם על מי שנסתפק במי שחזר ונשאל אם יכול להתודות, וכ' דלא ידעתי שום ספק בזה, דאם מועיל שאלה לענין מלקות ולכל איסורים למה לא יועיל לענין זה ע"ש, ובביאור דעת רבינו זצ"ל נראה עפ"מש"כ בשערי ישר ש"ב פ"ט ובחי' הגר"ש ריש כתובות והובא בחי' רבי שמואל נדרים סי' ט' אות ד' דהא דאמרין דחכם עוקר את הנדר למפרע, לאו לכל מילי אמרין לה, ומשום דאין הביאור בזה דעכשיו נתברר לן שמה שהיינו סבורים אתמול שהיה שבועה היה טעות, ובאמת לא היה אתמול כלל שבועה, אלא הגדר בזה הוא, דזה ודאי דאתמול היה באמת שבועה, ואף דכלפי שמיא גליא דמחר יותר השבועה, מ"מ כל שלא הותר יש כאן שבועה אפי' כלפי שמיא, ורק דהחכם עוקר מהיום את השבועה דאתמול מלמפרע, אבל מ"מ אתמול היה עליו השבועה, ולפי"ז פשוט דכל זמן שלא נשאל על שבועתו אסור לו לעבור על השבועה, אף שברור לו שאח"כ ישאל על שבועתו, ומה דבעבר על שבועתו ונשאל אח"כ אין חייב קרבן ומלקות, הוא משום דלענין הדינים דמכאן ולהבא נעקר שבועתו מלמפרע, וקרבן ומלקות חשיב כדינים שמכאן ולהבא, וכ"כ בקוב"ש פסחים אות קע"ג דאע"ג שעוקרו מעיקרא, מ"מ היה אסור עד היום, והיינו דאינו כמו קנין טעות שלא חל מעולם, אלא בשעתו היה אסור, והעקירה למפרע מתחדשת מכאן ולהבא עכ"ד, ולפי"ז יש לדון כמש"כ רבינו דמאחר שבשעתו עבר איסור, אף דלענין הדינים שמכאן ולהבא נעקרה הפרשתו מלמפרע, מ"מ לענין ויודי אין ראוי שיתודה דלא נפיק מידי איסור לגמרי, [ושמעתי בשם גאון אחד שליט"א שדן במי שאכל מצה שהיה נדור עליה שלא לאוכלה, ואח"כ נשאל על נדורו, אם יצא בה יד"ח, כיון שבשעתו כשאכל הוי מצוה הבאה בעבירה], אכן יעויין בחי' רבי שמואל שם, ובסי' י"ח אות ב' דמייית מהשער המלך בפ"ו מהל' שבועות הל' ה' שהביא תשו' הרשב"א דמי שברור לו שישאל למחר על שבועתו, שמוותר לו כבר היום לעבור על השבועה, וכ' שם דמדבריו נראה דענין שאלת חכם הוא דהחכם עוקר הנדר למפרע ממש, וכלפי שמיא גליא דגם אתמול לא היתה שבועה, דאי היה אתמול שבועה והעקירת חכם אינה למפרע ממש, אלא דלגבי הדינים דהיום דגם אתמול לא היה שבועה, אבל אתמול היה באמת שבועה, פשוט דאסור לו לעבור על שבועתו כל זמן שלא נשאל, אף כי כלפי שמיא גליא שלמחר ישאל על שבועתו עכ"ד ע"ש.

2. עי' בעהרה הקודמת שנתבאר דיש לדון בהשאלה אינה עוקרת למפרע ממש, ורק לגבי הדינים דמכאן ולהבא נעקרה הפרשתו מלמפרע, ולזה נמצא דאף אם ישאל אכתי יש לומר דאתמול היתה הפרשה בלא ברכה, ויש לדון עוד דהנה יעויין באהלי זרעים גליון 56 שנשאל

דבר תרומה

רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א

באהלי זרעים גליון ס"ט הובאו דברי רבינו מרן שליט"א שפירות שברשות מדינה או קיבוץ, אין הרשאת הממונה מועילה להפרשת תרו"מ. כי אין לרשויות אלו בעלות אמיתית עפ"י דין¹. ובגליון ע' כתב הגר"ד שמואלביץ שליט"א. במש"כ מרן הגר"ד שליט"א דלשלטונות אין בעלות על הנכסים משום דעיקר כונתם לזכות עבור מהות שלטונם, ואין רשות כזו, והוו הנכסים הפקר, צ"ע, דא"כ נימא כן גם בכל ממון של ישיבה וכיו"ב, דהוי הפקר, משום דאי"ז לא אנשים מסוימים אלא של הישיבה, ואין רשות כזו, ושמא שאני בישיבה שהוא לצרכי מצוה, ובוה שפיר איכא בעלות ההקדש, ומשא"כ כשא"י לצרכי מצוה לא שייך לחדש רשות הדמדינה. ומש"כ שם דלכני הקיבוצים אין בעלות על הנכסים ולא הוו כשותפין דאין ליוצא מהקיבוץ חלק בנכסים לפי היחוד וא"כ דמאן ננהו, צ"ב, דהרי מצינו בעלות לבני העיר, אף דגם בזה אין ליוצא מן העיר חלק בנכסים, וא"כ ה"נ הוא בבני הקיבוצים. ע"כ.

וזכינו כעת לתשובת מורינו שליט"א בכתב לבאר שאין ליה גדר ודין עיר. עיר היא מקום מושב ומגורים של בני אדם. ולעומת זה הקיבוץ הוא מקום השתתפות בני אדם למטרת וצורת חיים מיוחדת², והם כחטיבה אחת מיוחדת של בני אדם. קיבוץ אפשר לפרקו, להשאיר שם ולהיות עיר. עיר אי אפשר לפרק כי אין מה לפרק.

[ואמנם, בעיר אין נפ"מ מה הסיבה למגורים שם, לפעמים אין רצויים לאנשי העיר רק סוג מיוחד של אנשים, או שיש להם קשר מיוחד לשם. ואין בזה שום הבדל לגבי הענין היסודי שהוא מקום מגורים של בני אדם].

בעיר נחשבים האנשים ציבור, ויש להם ממון משותף בצורות שונות של שימוש, והוא נקרא ממון ציבור ושייך בזה בעלות ממונית. בקיבוץ אין ממון ציבור אלא ממון המיועד והמשמש למטרת החיים המשותפת שלהם. ואין על זה גדר בעלות ממון בדין תורה³.

ליקח רבעי מן הנכרי (בד' התוספתא)

תוספתא סוף פרק ב' דתרומות. אלא שר' יהודה אומר אין לנכרי כרם רבעי בסוריא וחכמים אומרים יש לו, אמר ר' יהודה מעשה שבבין ראש הכנסת של כויב שלקח מן הגוי כרם רבעי בסוריא ונתן לו דמיו ונא ושאל את רבן גמליאל שהיה עובר ממקום למקום ואמר לו המתן עד שנהה בהלכה אמר לו משם ראייה אף הוא [שלח לן] ביד שליח חרש מה שעשית עשית אבל לא תשנה לעשות כן.

לכאורה מה העולה ליקח (ואכילה ללא פדיון לא אידכר התם), ולכאורה יש לומר כיון דמתחלל על ידי דרך מכר אסור למסור דמי רבעי לגוי, אמנם יש לעיין אי מתחלל כלל, ובמהרי"ט (ח"א ס"ו מ"ג) איתא דלא מהני לתפוס דמיו בלוקח מגוי בשביעית⁴, אמנם בחזו"א שביעית סימן י' ס"ק י"ד כתב טעם בזה משום דהוה כעבודה זרה, והא לא שייך

המשך בעמוד הבא

1. ואין זה כממון שותפין [או ממון חברה בע"מ, שדנים אותה כממון השותפים בחברה]. שהרי אין חבר הקיבוץ או המדינה יכול למכור את חלקו או להורישו לבניו שאינם חברי הקיבוץ או הארץ. והמצטרף להיות אורח או חבר במקום וזכה ממילא בנכסים.
  2. מורינו הוסיף שיישיבה הנמצאת במקום מסוים ודרים בה תלמידים בדירה גמורה בבתים וחצרות וכו', היא כעין זה, כיון שהם נמצאים שם למטרת חיים מיוחדת אין להם דין עיר, ולא היא כממוןם שיאספו לצרכים שונים דין ממון ציבור (אלא שאם היא מיועד למצוה, היא בו דין ממון צדקה וכיו"ב). והוסף עוד, שגם אם המטרה איבדה את חשיבותה בעיני חברי הקיבוץ, ועיקר היותם שם כיום הוא למגורים. יתכן שהדבר נדון לפי המטרה שלשמה נוסד הקיבוץ וכפי תקנותיו וסדריו.
  3. עיר היא קשר בין בני אדם שדירתם במקום אחד. והקיבוץ אינו התקשרות למגורים במקום, אלא לחיים מסוימים ומטרה מסוימת. ועי' אם יחשבו כעיר לדין עיר הנדחת, ולדין שילוח מצורעים ולקביעת תחומין. [אמר המסדר, יתכן שגם אם המושג ממון ציבור אינו בבני עיר דוקא. קיבוץ גרע מצבור בעלמא. כהיותם חטיבה אחת בחיים משותפים הרי הם כמשפחה אחת שאין לה דין ציבור ועיר. ויתכן לומר בנכס אחר, שיש כאן חסרון בגדר ממון בני העיר. שהממון מתייחד למטרה המשותפת ולא לציבור האנשים].
  4. דאיתא בתוספתא פ"ו דשביעית אין מוכרין ואין לוקחין מן הנכרי ומן הכותי פירות שביעית, ע"כ. וכתב במהרי"ט שם, ויש שרצו ללמוד ממנה שלא לקנות מן העכו"ם כלל ונתנין טעם לפי שהדמים של הפירות חל עליהם קדושת שביעית ואסור למסור להם דמי שביעית וכו'.
- ושם נחלק ע"ד וכתב בתוה"ד, כיון שכל זה הוא מטעם קדושה כל שהוא ביד העכו"ם נפקה מקדושתה מהא דאמרין בפרק ר' שמעאל דף נ"ב ב' ובאו בה פריצי' וחיללו מכיון שבאו ליד עכו"ם נעשו חולין. וכו'.